

Sample Fiction Translation and Analysis

Story Synopsis

เรื่องสั้นเรื่อง “The Victory” (ชัยชนะ หรือ ชัยพฤษมาลา) ของรพินทรนาถ ฐากูร เรื่องนี้ เป็นนิทานเล่าถึงเศรษฐี กวีประจำราชสำนักพระนารายณ์ราชา ผู้แอบนิยมเจ้าหญิงอชิตา เป็นแรงบันดาลใจทุกครั้งเมื่อขับบทกวีทำให้ไพเราะกึ่งใจผู้ฟังมีชื่อเสียงไปทั่ว วันหนึ่ง ปุณฺทริกกวีต่างแดนเร่ร่อนทำชิงและชนะประลองมาทุกที่ เดินทางมายังอมรปุระและทำฝิปาก กับเศรษฐี ในวันแรกปุณฺทริกผู้ทงในความสามารถแจจแจ้งพระนามนารายณ์และพลั้งแห่ง อักษรแสดงชั้นเชิงทั้งวรรณศิลป์และการร้องจนทั้งท้องพระโรงตะลึง ส่วนเศรษฐีร้องตอบด้วย จิตวิญญานของประชาชนนำความและเสียงของตนเป็นเครื่องบูชา วันรุ่งขึ้นเศรษฐีขับบทกวี ของตนก่อนบ้าง ผสานความเปรียบกับความรัก ความฝันกับความเสนาะและสรรพสิ่งเป็นหนึ่งใน เดียวออกมาจากหัวใจจนลืมหูลืมหูแต่การประลอง ปุณฺทริกได้กลับพลิกเพลงอ้างอิง ทฤษฎีวิเคราะห์ชำแหละเรื่องราวของความรักที่เศรษฐียกขึ้นมาเล่าจนฟังทลายและสร้าง ความหมายใหม่ขึ้นมาด้วยกลอักษรอันแยบยลจนราชบัณฑิตทั้ง และนารายณ์ราชาตัดสินใจ มอบชัยชนะแก่ปุณฺทริกผู้ทำ เศรษฐีเผาทำลายงานกวีของตนและดื่มยาพิษพร้อมลงนอน ได้ ยินเสียงกระพรวนข้อเท้า และรับมัลย์แห่งชัยชนะที่เจ้าหญิงสวมให้ก่อนสิ้นใจ

Elements Analysis and Translation Issues

Point of View

Analysis

เรื่องสั้นเรื่อง “The Victory” นี้ รพินทรนาถ ฐากูรแต่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. ๑๘๙๒) แต่เนื้อหาเป็นเรื่องราวในยุคโบราณสมมติ เล่าเหตุการณ์เหมือนเป็นวรรณคดีสันสกฤต จากมุมมองบุรุษที่ ๓ บรรยายอย่างนิทานเวตาล (แต่งไว้เมื่อ ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว) หรืออย่าง นิทานปัญจะตันตระ (เก่ากว่านิทานเวตาลกว่า ๒๐๐ ปี) แต่ไม่ใช่นิทานซ้อนเช่นสองเรื่องนั้น มีลักษณะเป็นกึ่งเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิง กึ่งนิทานอุทาหรณ์ มุมมองการบรรยายจึงไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง แต่ไม่เห็นห่างขนาดเป็นกลาง เพราะมีความเป็นกันเองอยู่บ้าง ให้ความรู้สึก คล้ายมีคนเล่านิทานให้ฟัง และเน้นทศนะของราชกวีเศรษฐีมากกว่าตัวละครอื่น แม้จะมี บรรยายตัวละครมัชฌิรี ก็ไม่ใช่ความในใจของนาง แสดงให้เห็นเพียงพฤติกรรมภายนอก เท่านั้น ส่วนมุมมองชาวบ้าน “There was suspicion of an added care...” จะมีบทบาท เป็นเสียงซุบซิบนิทา คอยสอดส่องดูเห็นเป็นตัวแทนมุมมองของคนทั่วไปหรือของผู้อ่านที่ แอบอยากรู้อยากเห็น สงสัยระแคะระคายในพิรุณต่าง ๆ มุมมองประชาชนนี้จะใช้ภาษากว้าง คลุมเครือ ไม่ระบุชัดเจนว่าใคร ไม่ให้ชื่อ ไม่เห็นหน้าหรือบุคลิกเฉพาะเหมือนมุมมองตัวละคร ตัวอื่น ๆ

Translation Issues

ประเด็นในการแปลมุมมองเป็นเรื่องการเลือกใช้คำและลีลาภาษาที่แสดงทัศนคติแง่บวกและบทบาทที่ต่างกันของวิสัยตัวละครนั้น ๆ

มุมมองผู้เล่าเรื่อง — จากการศึกษาต้นฉบับภาษาอังกฤษ มุมมองนี้สร้างบรรยากาศในการเล่าเรื่องจากบุคคลที่ ๓ ที่ใช้ลักษณะภาษาเขียนแบบวรรณคดีโบราณอ่านสนุกปนนิทานให้คิดและให้ความรู้สึกของการบอกเล่าภาษาปากด้วยเล็กน้อย มีความใกล้ชิดแต่ไม่สนิทสนมขนาดเป็นเพื่อนชวนหัว “She was the Princess Ajita” แปลเป็น “เธอคือเจ้าหญิงอชิตา” ไม่ใช่สรรพนาม “พระนาง” หรือ “ท้าวเธอ” ให้ห่างเหิน หรือใช้ “พระองค์” ให้ถูกต้องตามแบบแผนเกินไป

มุมมองกวีเศรษฐ — ช่วงที่บทบรรยายจะถ่ายทอดความคิดคำนึงของเศรษฐออกมาตรง ๆ น้ำเสียงแตกต่างจากบทบรรยายส่วนอื่น ประโยคร่ำพึงรำพัน “Ah, the rosy red tender feet that walked the dust of the earth like God’s mercy on the fallen!” เป็นความรู้สึกของเศรษฐ ไม่ใช่ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง ในภาษาไทยใช้คำอุทานและลีลาแสดงมุมมองให้ต่างจากบทบรรยาย นอกจากนี้ยังพยายามรักษาโวหารอุปมาอุปลักษณ์แบบกวีชนิดคล้องการตามต้นฉบับโดยเทียบกับวรรณคดีไทย

Characters

Analysis

ตัวละครในช่วงเริ่มนิทาน ได้แก่ เศรษฐกิจประจำราชสำนัก พระนารายณ์ราชาประมุขของอาณาจักร เจ้าหญิงอชิตา มัณูชรีข้าหลวงของเจ้าหญิง และชาวบ้านชาวเมือง นอกจากรพินทรนาถ ฐากูรจะให้แต่ละคนมีสถานภาพต่างกันแล้ว ยังให้มีเสียง คือวิธีสื่อสารที่หลากหลายต่างกันด้วย โดยกวีมีเสียงเป็นงานประพันธ์ของตน เจ้าหญิงผู้อยู่หลังม่านมีเสียงเป็นพรวนทอง ส่วนนางมัณูชรีข้าหลวงมีเสียงเป็นคำพูดสามัญ สังเกตได้ว่าภาษาของกวีและของเจ้าหญิงเป็นดนตรี (“his voice to just that *pitch*” “his *song*” “whose anklets they were that *sang*” ข้อความเน้นของผู้เขียน) แยกไปจากภาษาบ้าน ๆ ธรรมดาไม่พิเศษอะไรของนางข้าหลวง (“a few words”)

ในด้านภาพ ตัวบทก็สื่อตัวละครมีลักษณะน่าสนใจคือ ตัวตนของพระนารายณ์ราชาดูเหมือนไม่มีเลยแต่ที่จริงแล้วอยู่ในทุกที่ของอาณาจักรนี้ ตำแหน่ง “court poet” ของเศรษฐของเป็นตำแหน่งที่ราชาจัดให้มีขึ้น วัง ท้องพระโรง เจ้าหญิง การประพันธ์และขับร้องงานศิลป์กวี (“he recited a new poem to the king”) ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ภายใต้เงื่อนใยหรือการอุปถัมภ์ของพระราชาทังสิ้น ในทำนองเดียวกับกวีเศรษฐที่ไม่มีข้อมูลทางกายภาพเลย ไม่กล่าวว่ามีตัวเล็ก ผอมยาว กล้ามโต สวมรองเท้าบูตหรืออย่างไร ตัวตนของกวีอยู่ที่กวีนิพนธ์ของเขา ไม่ได้อยู่ที่หน้าตา กลิ่นตัวหรือการแต่งกาย การสร้างตัวละครแบบนี้ไม่เห็น

โดยตรงเช่นนี้ น่าสนใจว่ากลับทำให้เห็นตัวละครได้ชัดมาก พระราชาเป็นอย่างไรก็เห็นอยู่กับตาได้จากอาณาจักร ประชาชน ความเป็นไปของแคว้นว่าไพบูลย์เพียงใด กวีเป็นอย่างไรก็ฟังได้จากสิ่งที่ท่านสร้างสรรค์

ตัวละครเจ้าหญิงและนางมัจฉุรีจึงนำวิเคราะห์เป็นพิเศษในเชิงการสร้างด้วยมิติ ภายภาพนี้ เพราะพระเอกเซอร์ไม่เคยเห็นเธอเลย (“had never seen her”) ผู้อ่านก็เช่นกัน เธอรักษาตัวไว้อยู่ในที่ที่มืดซิด สูงและมั่นคงมาก (“in the screened balcony high above the hall” “out of his reach” “behind the veil”) นัยหนึ่งคือสร้างลักษณะเช่นนี้ให้แง่คิดว่า เจ้าหญิงในเรื่องนี้เป็นมโนคติหรืออุดมการณ์ บทบาทของเธอเป็นพลังไฟฝันขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างสรรค์ ไม่ใช่ในฐานะเป็นเลือดเนื้อมนุษย์คนหนึ่ง เมื่อไม่เห็นก็ต้องใช้จินตนาการ เมื่อจับต้องไม่ได้ก็ยิ่งไขว่คว้า รพินทรนาถ ฐากูรทำทนายด้วยตัวละครอชิตา ความหมายภาษาสันสกฤตว่า “ไม่สามารถพิชิตได้” ให้เห็นกลไกของความปรารถนา สำหรับศิลปิน นางผู้เป็นแรงบันดาลใจเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจของศิลปิน (“his beating heart”) จับเคลื่อนให้รังสรรค์ผลงานยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ย่อหน้าที่เปิดตัวนางมัจฉุรีบรรยายการกระทำของนาง และกายภาพของเส้นทางเดิน บ้านกวีและการประดับตัวของนาง จะเห็นภาพเปรียบเทียบว่าแม้เจ้าหญิงอชิตาจะอยู่หลังม่าน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับเซอร์กลับเกิดขึ้นในที่โล่งแจ้ง ในท้องพระโรงอย่างเปิดเผย ผิดกันกับนางมัจฉุรีซึ่งมีพฤติกรรมไม่ตรงไปตรงมา จะเดินไปแม่น้ำก็แอบแวะหาท่านกวี (“on the sly”) ภายกรรมคงเส้นคงวาที่ (“never missed a day”) กลับส่อเจตนาที่ไม่เหมาะสม และจิตใจที่อ่อนแอ ในขณะที่บทบรรยายเจ้าหญิงกับเซอร์ให้ภาพตอนกลางวันสว่าง ท่ามกลางผู้คน บทบรรยายตัวละครมัจฉุรีให้เห็นว่านางรอจนว่างคนและแสงเริ่มหมด (“When she found the road deserted, and the shadow of dusk on the land”) ภาษาที่ใช้ สร้างภาพพจน์ที่ขัดแย้งว่า นางเข้าไปในห้องเขาอย่างใจกล้าแต่นั่งริมพรม (“she would boldly enter his room, and sit at the corner of his carpet”) และการประดับประดาตัวของนางมองได้ว่าเป็นความไม่มั่นใจในสิ่งที่มี จึงต้องแต่งเติมด้วยสีส่นและดอกไม้แซมผมเพื่อให้น่าสนใจ เมื่อพิจารณาร่วมกันทุกมิติจึงเห็นภาพความเปรียบเทียบในการสร้างตัวละครและความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครของรพินทรนาถ ฐากูรว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องสั้นทำหน้าที่หลายอย่างซ้อนกันอยู่และกระตุ้นความคิดด้วยข้อมูลที่ดูจะสวนทางกัน หญิงที่ไม่มีใครได้เห็นกลับกลายเป็นบุคคลที่รักและมั่นคงในตัวเองและเป็นผู้ฟังและผู้ให้ที่ดี หญิงที่กำกั้นหรือองอาจกลับกลายเป็นคนที่ต้องใช้งา “the shadow of dusk on the land” หลบซ่อน ไม่มั่นใจในตัวเอง และเมืองจึงเป็นภาพของพระราชา ส่วนกลอนจึงเป็นอารมณ์ของกวี

Translation Issues

ประเด็นในการแปลเพื่อเก็บรายละเอียดการใช้ภาษาแบบสะท้อนตัวละครจึงใส่ใจในภาพพจน์ของภาษาต้นทาง สังเกตได้ว่าโวหารประจำตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะเฉพาะที่มีความหมายและบทบาทหลายนัย

เศขร – จะมีคำที่สื่อเรื่องเสียงเสนาะและแสดงภาษากวีอยู่มาก เช่น song-ลำนำ wove-ประสานเสียง และคำแสดงอุปสรรค เช่น high-เหนือ star-land-แดนดาราอันสูง unknown and out of ken-อย่างลึกลับและหาขอบเขตมิได้ afar-ไกล จะให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ให้กำลังใจ และความมั่นใจ เช่น raise-พยายาม sent up-หวัง doubt never arose in his mind-ไม่เคยรู้สึกเคลือบแคลงเลยสักนิด his beating heart-กระตุ้นจิตใจให้โลดผวา ไม่ใช่บั่นทอนให้ถดถอย สงสัย หรือหมดชีวิตชีวา

เจ้าหญิงอชิตา – เนื่องจากเรื่องสั้นพลิกความหมายเชิงสัญลักษณ์หลายอย่างที่เข้ากับตัวละครตัวนี้ บทแปลภาษาไทยจึงตั้งใจรักษาความหมายเชิงบวกกับภาพพจน์บรรยายเจ้าหญิง เช่น มองไม่เห็นไม่ได้หมายความว่าไร้ตัวตน ไม่พูดไม่ได้หมายความว่าไร้เสียง อยู่หลังม่านไม่ได้หมายความว่าอายหรือไร้อำนาจ พยายามสื่อตามต้นฉบับให้เห็นว่าเท้าและพรวนข้อเท้ามีเสน่ห์เย้ายวน การเคลื่อนไหวและเสียงลูกพรวนเป็นวิธีสื่อสารที่จงใจและให้ความหมายและอารมณ์ที่หลากหลายซับซ้อน

นางมัลชรี – เพื่อให้สอดคล้องกับภาษาต้นฉบับและความคิดพฤติกรรมของตัวละคร บทแปลเลือกใช้คำไทยที่ไม่หยาบกร้าน ไม่แสดงภูมิรู้ภาพพจน์ทางวรรณศิลป์มากนัก และเป็นภาษาปากมากกว่าบทบรรยายตัวละครอื่น เช่น แอบแวง คุยกะหนุงกะหนิง นังปุบ

Situation

Analysis

สถานการณ์ตอนเปิดเรื่องในต้นฉบับแปลนี้ เป็นการคั่งงำกันระหว่างกระแสหลายทางเริ่มต้นโดยแนะนำตัวละครเจ้าหญิงอชิตาซึ่งฐานะต่างจากกวีประจำราชสำนักอาณาจักรอมรปุระ กระแสที่ขึ้นกันอยู่คือสถานภาพ เธอเป็นเจ้าหญิงส่วนตัวเอกเป็นกวี แม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของพระราชวังเดียวกันแต่ฐานันดรต่างกันนัก เมื่อเปิดตัวกวีว่าไม่เคยแม้แต่จะเห็นนางก็เปิดปมซ้อนขึ้นมาเรื่องการมองเห็นแข่งกับการได้ยิน กวีผู้ใช้เสียงไม่มีสิทธิ์หรือโอกาสที่จะเห็นผู้ฟังที่ฟังประสงค์ของตน ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ในการสร้างงานกวี จำเป็นหรือที่ผู้สร้างจะต้องเห็นผู้ฟังของตน จำเป็นหรือที่จะต้องมองเห็นเพื่อรับรู้ได้ว่ามีผู้ฟัง จำเป็นหรือที่จะต้องให้ผู้ฟังเพื่อให้เกิดการสร้างศิลปะ เรื่องนี้วางให้เจ้าหญิงอชิตาเป็นแรงจูงใจในการผลิตผลงาน กวีจะจับกลอนก็เพื่อให้เธอได้ยิน “he would raise his voice just to that pitch which could be heard by unseen hearers in the screened balcony”

ในจังหวะเดียวกันนี้ รพินทรนาถ ฐากูรก็เปิดประเด็นสถานการณ์เพิ่มคือบทบาทของหน้าที่กับฉันทะ ในฐานะกวีราชสำนัก เศรษฐีหน้าที่แต่งกลอนขับโคลงให้พระราชายังอยู่แล้ว (“he recited a new poem to the king”) ตำแหน่งหน้าที่กับความปรารถนาเบียดกันอยู่ในประโยคเดียวกัน ประโยคและย่อหน้าถัดมาเพิ่มน้ำหนักให้กับกระแสความประสงค์ เริ่มผูกเรื่องให้เห็นว่าความรู้สึกในหัวใจหรือความรักเป็นพลังขับเคลื่อนวรรณศิลป์

ในเมื่อความในใจของกวีเอกแสดงออกมาผ่านเรื่องราวของบทกวี ผ่านน้ำเสียงที่ขับร้องและผ่านโวหารที่ใช้ ได้โดยไม่ผิดประเพณีและหน้าที่ จึงดูเหมือนว่าศิลปะจะเป็นคำตอบที่เอาชนะข้อจำกัดของสถานการณ์ที่วางไว้ด้านสังคมและด้านประสาทสัมผัสได้ เป็นช่องทางปลดปล่อยที่สร้างสรรค์ โดยข้อจำกัดหรืออุปสรรคนั้นเองกลับกลายเป็นตัวขับเคลื่อนจินตนาการและพลิกแพลงภาษา

สถานการณ์ที่แทรกเข้ามาขัดภาพอันรื่นรมย์ต่อจากนี้คือความสนใจของนางมัจฉรี นางเป็นตัวอย่างกระแสความรักความชอบเพิ่มอีกกระแสหนึ่ง รวมทั้งวิถีเคลื่อนไหว พฤติกรรม และสุนทรียะแนวต่างไปจากที่เปิดเรื่องไว้ ชูระหรือหน้าที่ของนางข้าหลวงเป็นงานปลอมที่หาเหตุขึ้นมาเพื่อให้มีโอกาสเข้าบ้านราชกวี ใช้ “on her way to the river” เป็นข้ออ้างทำสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่ เทียบให้เห็นการใช้หน้าที่และหัวใจแบบที่ไม่ชอบ และหัวใจสวนทางกับหน้าที่อันถูกต้อง

Translation Issues

ประเด็นในการแปลเพื่อสื่อสถานการณ์เสียดทานในมิติต่าง ๆ จึงรักษาภาษาสัญลักษณ์ในฉบับไทยโดย

คำแสดงระยะแนวตั้ง — ใช้สื่อความห่างหรือแตกต่างทางสถานภาพลำดับชั้นบรรดาศักดิ์ เช่น raise-ขึ้น สูง high above-เหนือ ให้เห็นว่าเศขรยีนอยู่บนพื้นที่องค์พระโรงและเจ้าหญิงอภิเษกอยู่ระนาบเหนือขึ้นไปจากเขามาก โดยกวีนิพนธ์มีอำนาจไหลข้ามและเชื่อมพรมแดนที่แบ่งแยกฐานะเหล่านี้ได้ sent up his song-ลำนำอันไพเราะ...ลอยขึ้นไปถึง ส่วนนางมัจฉรีเดินและนั่งบนพื้นระนาบเดียวกันกับราชกวี

อุปมาอุปไมย อุปลักษณะ — โวหารกวีใช้เป็นตัวแทนความสัมพันธ์ระหว่างกวีกับเจ้าหญิง ในความเปรียบเทียบทั้งสองอยู่ร่วมดินแดนกวีเดียวกันได้ ใช้ภาษากวีร่วมกันได้ เช่น “the planet who ruled his destiny”-ดาวพระเคราะห์ดวงเดียวที่ทรงอิทธิพลครอบงำวิถีชีวิตของเขา บริบทของกวีนิพนธ์เป็นสถานการณ์เดียวกับบาทของเจ้าหญิงจะมาอยู่ที่เดียวกับหัวใจของราชกวีได้ “The poet had placed them [the rosy red tender feet] on the altar of his heart”-ท่านกวีได้เก็บถนอมภาพนั้นไว้บนแท่นบูชาแห่งดวงใจของเขา อุปมาอุปลักษณะทำให้สิ่งที่อยู่ภายในใจกวีออกมาภายนอกได้ สถานการณ์ความอัดอั้นข้างในมีที่ระบายออกอย่างไม่เสียหาย และกลับสร้างความเจริญใจให้กับทั้งผู้ร้องผู้ฟัง

Setting

Analysis

ฉากในท้องเรื่องเกิดขึ้นในท้องพระโรง ราชสำนักพระนารายณ์ราชา เมืองอมรปุระ เป็นอาณาจักรสมมติในชมพูทวีป นอกจากราชสำนักแล้วยังมีสถานที่นอกวังเป็นฉาก คือ ถนนในเมือง ทำน้ำ และภายในบ้านท่านกวีเศขร สิ่งที่เกิดขึ้นในวังกับนอกวังฟังวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ด้วย ไม่เป็นเพียงแต่ตึกอิฐปูนโอ้อ่า สมจริงหรือสมฐานะแค่ไหน ฉากในท้องพระโรงราชสำนักมีความหมายว่าเป็นทางการ โดยเฉพาะสำหรับราชกวีผู้ปฏิบัติหน้าที่ของตนในพื้นที่นั้น สำหรับพระนารายณ์ราชาและเจ้าหญิง พื้นที่เดียวกันนี้มีความหมายหลายแบบ เพราะพระราชาทรงงานและทรงพระสำราญในท้องพระโรงเดียวกันนี้ โดยมีรายละเอียดต่างไปจากข้าราชการ คือท้องพระโรงเป็นส่วนสาธารณะ ห้องชั้นในเป็นส่วนพระองค์ เหตุการณ์ขับเคลื่อนเดียวกันที่เกิดขึ้นในท้องพระโรงเป็นงานสำหรับกวี แต่เป็นสิ่งสำราญสำหรับราชาและเจ้าหญิง

ฉากภายนอกวังมีความหมายเป็นพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการสำหรับกวีและนางมัญชรี แต่หากพระราชาสด็จออกนอกราชสำนักไปใน “the land” บ้านเมืองในอาณาจักรของพระองค์ พื้นที่เดียวกันนี้มักจะเป็นงานทางการสำหรับพระราชฯ ส่วนฉากภายในบ้าน ภายในห้องราชกวี แม้จะเป็นพื้นที่ส่วนตัว แต่เมื่อรับแขกนางมัญชรีที่มาเยี่ยม ก็มีความหมายถึงสาธารณะ ไม่เป็นส่วนตัวเสียทีเดียว มีรายละเอียดเรื่องพรหมในฐานะองค์ประกอบฉากที่แสดงพื้นที่นี้ของบุคคลในวัฒนธรรมอมรปุระ คือ การที่นางมัญชรีเข้าไปนั่งมูมพรมท่านกวี “she would boldly enter his room, and sit at the corner of his carpet” น่าจะเป็นการถือวิสาสะและคุกคามพื้นที่ของท่านอยู่สักหน่อย

ส่วนฉากในท้องเรื่องด้านเวลาจะเป็นยุคโบราณสมมติ และมีเวลากลางวันเป็นฉากท้องพระโรง และเวลาพลบค่ำเป็นฉากในบ้านท่านกวี ภาษาในต้นฉบับสื่อเป็นนัยด้วยคำว่า shadow ว่าเวลาเย็น แสงหมด เป็นเวลาไม่เหมาะสมที่หญิงสาวจะไปเยี่ยมเยือนผู้ชายในที่รโหฐาน สัมผัสด้วยคำ suspicion เสียงซุบซิบนินทาของชาวเมือง ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของฉากเรื่องเวลาจึงสอดคล้องกับความหมายของสถานที่ที่เป็นฉากในเวลานั้น คือ เวลาสว่างแจ้ง สื่อว่าเปิดเผยต่อสาธารณะ เป็นการเป็นงาน และเวลามืด ๆ ภายได้เงาสลัว สื่อว่าพักผ่อน ส่วนตัว นอกเวลาราชการ ลับ ๆ ล่อ ๆ เคลือบแคลง ไม่ตรงไปตรงมา

การที่รพินทรนาถ ฐากูรแต่งเรื่องสั้นให้แปลกทั้งเวลาและสถานที่จากบริบทจริงในสังคมร่วมสมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ใน พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. ๑๘๙๒) ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเพราะได้ท่องเที่ยวไปในดินแดนอดีตชวนให้นึกภาพหรืออารมณ์ความรุ่งเรือง ได้กลิ่นอายขนบพฤติกรรม การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรมกวีและการเล่าเรื่องยุคโบราณ ไม่ซ้ำซากจำเจ

กับยุคร่วมสมัยที่คุ้นเคย ได้ประโยชน์ทั้งในเชิงความรู้ ในเชิงองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ และในเชิงให้ความเพลิดเพลิน

Translation Issues

ประเด็นในการแปลเพื่อถ่ายทอดบรรยากาศศุภโศภานผ่านภาษาที่ไม่สมจริงในสมัยใหม่ จึงใช้ภาษาสร้าง แสร้งให้เก๋ โครงสร้างประโยคและสำนวน ในทางหนึ่งแสดงความย้อนยุค อีกทางหนึ่งแสดงความสามารถและบทบาทของกวีนิพนธ์

ลักษณะประโยค – ประโยคบทบรรยาย “She was the princess Ajita” มีลักษณะสั้นกว่า

ประโยคสำแดงโวหารกวี “He sent up his song towards the star-land out of his reach, where, circled with light, the planet who ruled his destiny shone unknown and out of ken” บทแปลไทยคำนึงถึงและรักษาความแตกต่างของลักษณะประโยคใน บทบาทที่ต่างกันนี้

ศัพท์และสำนวน – ศัพท์หลายคำจงใจเลือกให้ฟังดูโบราณ เป็นคำที่ไม่ใช้ในวรรณกรรมปัจจุบัน นักแล้ว เช่น espy afar จัก อา ! ปาน ส่วนสำนวนอุปมาอุปลักษณ์แสดงลีลาที่ไม่ได้ เปลี่ยนไปใช้สำนวนไทย ดังกรณี like finding a needle in a haystack เปลี่ยนเป็นไทย ว่า เหมือนงมเข็มในมหาสมุทร ไม่ได้แปลตรงว่า เหมือนหาเข็มในกองฟาง ในบทแปลใช้ ความเปรียบชุดเดียวกับต้นฉบับเพื่อรักษาการเล่นภาษาภาพพจน์เดิม (“the planet who ruled his destiny” เป็น “ดาวพระเคราะห์ดวงเดียวที่ทรงอิทธิพลครอบงำวิถีชีวิตของเขา”) และความแปลกที่อาจฟังดูลึกลับหรือเพื่อเจือเกินไปในบริบทปกติ แต่ก็ถ่ายทอด อารมณ์มนุษย์ขณะอยู่ในภวังค์เช่นนั้นได้สมจริง และน่าจะเข้ากันกับกรอบเรื่องยุคก่อนได้ เหมาะดี

Other Literary Elements (such as mood, tone, style)

Analysis

คุณลักษณะวรรณศิลป์ด้านอารมณ์และน้ำเสียงในเรื่องสั้นท่อนนี้น่าคิด เพราะดูเฟิน ๆ เหมือนไม่มีอะไรมาก เป็นแค่ชายคนหนึ่งพรวดเพื่อถึงหญิงคนหนึ่ง และหญิงอีกคนหนึ่งตามต่อ ชายคนนั้น เป็นรักสามเส้าที่ต้องติดตามดูว่าใครจะเป็นผู้พิชิตหัวใจใคร ตามคำ victory ชื่อ เรื่องดั่งนี้หรือไม่ แต่หากวิเคราะห์อารมณ์ในบทท่อนนี้แล้วจะเห็นว่าหลากหลาย ทั้งโหยหา ภาควุฒิ คาดหวัง ระทึกใจ ชื่นใจ มั่นใจ และมุ่งมั่น บุ่มบ่าม ขำขัน ล้อเลียน ตีเถียน ไม่ใช่แค่ ความรักเท่านั้น และแม้แต่ความรักเองก็มีรายละเอียดผกผันไป โดยน้ำเสียงเป็นตัวให้สีสัน และแผงนัยยะต่าง ๆ ด้วยการใช้อ้อย่างมีชั้นเชิง

อารมณ์ – ช่วงเปิดเรื่องนี้สร้างอารมณ์ไฟฝัน หมายถึงนปนทำทาย กวีเสขรพยายามใช้กวี

นิพนธ์ของตนขับกล่อมตะโสดประสาธพิชิตใจเจ้าหญิงให้ได้ การโต้ตอบกันในย่อหน้าที่ สองโดยให้สัมผัสเสียงทำนองภาษาสองแบบ คือ แบบอุปมาอุปลักษณ์และแบบศัพท์พจน์แทน

เสียงของราชกวีและเจ้าหญิง สอดประสานกันเป็นลีลาไพเราะ ทำนองหนึ่งเกิดขึ้นจากจินตนาการพหุความรู้สึกกวี และอีกทำนองหนึ่งเกิดจากกายขยับของเจ้าหญิง เรื่องสื่อนี้ให้เห็นสุนทรียะสำหรับเจ้าหญิงเป็นพิเศษอย่างนี้ ว่าทุกอริยาบทของเธอสร้างความงามเมื่อเคลื่อนไหวหลังฉากก็เกิดภาพแสงเงา ที่เท่าก็เกิดเสียงดนตรี ในเมื่อปมอุปสรรคฐานันดรในย่อหน้าแรก บทกวีเอาชนะได้ในระดับหนึ่งแล้ว คือแทรกซึมขึ้นไปและเข้าไปกระทบจิตวิญญาณความคิดผู้ฟัง จนประสานกันในย่อหน้าที่สองถึงเพียงนี้แล้ว ทำให้ต้องคิดว่าชัยชนะที่จะเกิดคือชนะใจเจ้าหญิงหรือ เรื่องยังดำเนินต่อไปได้อีกหลายทาง ที่เปรียบเทียบกันอยู่ในที่คือมัจฉฐรีหญิงอีกคนหนึ่ง พยายามชนะใจกวีเสขโรโดยบุกไปถึงห้องเข้าไปนั่งถึงบนพื้นพรมเดียวกัน เป็นการถึงเนื้อถึงตัวอย่างรูปธรรม ล้อกันกับอารมณ์รักอย่างนามธรรมระหว่างอีกคู่หนึ่ง ส่วนความงามของนางมัจฉฐรีก็เกิดโดยการปรุงด้วยสีจริง ๆ ของผ้าคลุมศีรษะ และประดับด้วยดอกไม้จริง ๆ แซมผสม ล้อกันกับสีสันชนิดที่เกิดอย่างนามธรรมในคู่แรกด้วยเงาไหวและใจคนมอง

น้ำเสียง – ประโยคเปิดเรื่องสองประโยคแรกน้ำเสียงจริงใจเหมือนจะสารภาพแทนกวี แต่ในฐานะตัวบทเป็นเหมือนระลึกถึงครุวรรณคดีเก่า ภาษาที่เลียนแบบบูรพาจารย์เหมือนให้เกียรติและแสดงความขอบคุณท่าน เนื้อความท่อนต่อ ๆ มา ด้วยคำกริยาที่แสดงความพยายามอย่างแรง มีน้ำเสียงตั้งใจกล้าเกือบจะอึกheim ทั้ง “raise his voice” และ “sent up his song” ที่ส่งไปยังเธอผู้เป็นแรงบันดาลใจ เป็นเสมือนบทบูชางานก่อน ๆ ในเวลาเดียวกัน ที่เป็นตัวอย่างทางเรียนรู้ให้มีงานชิ้นนี้ได้ในปัจจุบัน กลวิธีในการประพันธ์ที่ใช้คำกริยา เช่น moving tinkling และ walked เป็นกรรตุจากคู่กับวลีที่ลำพองอาจฟังดูเก็บกอดหรือต่ำต้อย “shadow...behind the veil” ทำให้น้ำเสียงที่เกิดขึ้นเป็นบวก เป็นผู้กระทำไม่ใช่ผู้ถูกระทำให้ความรู้สึกว่าเจ้าหญิงอยู่ในที่มืดซิด มีอำนาจและสูงส่ง ย่อหน้าที่สามทำให้เห็นว่าคำเดียวกัน shadow ใช้บรรยายฉากที่เกี่ยวกับทั้งเจ้าหญิงและนางมัจฉฐรี แต่ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน เพราะใช้น้ำเสียงให้อารมณ์ต่างกัน เจ้าหญิงเป็น “shadow moving” เป็นคนเคลื่อนไหวและนำมาชม ส่วนน้ำเสียงของกวี “shadow of dusk on the land” สำหรับนางมัจฉฐรีไม่เชิดชู เงาในกรณีนี้เป็นที่หลบซ่อนไม่ยอมให้เห็น นอกจากนี้ น้ำเสียงบทบรรยายทางไปทำน้ำ ภายในห้องราชกวี และข้อสังเกตเรื่องการแต่งกายของนางข้าหลวง เช่น “she never missed a day” นอกจากจะติดตลกแล้วยังแสดงความข้อนแย้งของพฤติกรรมที่ธรรมดาอาจดูเหมือนแสดงความคงเส้นคงวา “ไม่เคยพลาดเลยแม้แต่วันเดียว” แต่ใช้ร่วมกับ “on the sly” ตอกย้ำว่าไม่ตรงไปตรงมา

Translation Issues

เล่นคำเล่นความ – บทแปลช่วงเริ่มนิทานนี้ วางให้มีคู่แข่งกันอยู่สองคู่ บทบรรยายต้นฉบับภาษาอังกฤษเล่นคำว่า shadow เหมือนกันพูดถึงหญิงสองคนให้เห็นความต่าง กรณีแรก

เจ้าหญิงเป็น “เงาคนเคลื่อนไหวอยู่หลังม่าน” ใช้คำว่าเงาตามอย่างภาษาอังกฤษได้ แต่ในกรณีหลัง “When she found...the shadow of dusk on the land” แปลตามความเป็น “ยามใดที่หล่อนเห็น...เป็นเวลาเย็นโพล้เพล้” เพราะคำว่าเงาในภาษาไทยมีนัยยะไม่เหมือนภาษาอังกฤษ ถ้าแปลว่า “เงาแห่งสนทยาบนแผ่นดิน” หรือ “เงาแห่งพลทาบทาลงบนแผ่นดิน” ก็จะอ่านไม่รู้เรื่อง นึกว่าหนังสือ ไม่สละสลวยเป็นธรรมชาติ หรือฟังดูยิ่งใหญ่ถึงความสนใจไปจากความสำคัญว่านางข้าหลวงกำลังลอบพบราชครูโดยใช้วิธีที่ทาน้ำเป็นข้ออ้าง ส่วนชื่อมัถุชรีใช้เล่นคำและเล่นความหมายเรื่องตัวตน ความปรารถนา และความงาม ต้องมี “added care...in the setting of the flower in her hair” แม้ชื่อตัว มัถุชรีในภาษาสันสกฤตจะแปลว่า “ช่อดอกไม้” อยู่แล้ว ยังไม่พอใจหรือมั่นใจในสิ่งที่มากับตัวตนนั้น ต้องหาดอกไม้นอกกายมาประดับเพิ่ม

บริบททางวัฒนธรรม – วัฒนธรรมอินเดียผู้หญิง โดยเฉพาะหญิงมีตระกูล จะทาลวดลายเฮนนาหรือสุมุนไพรเทียนกึ่งที่มีมือและเท้า ในภาพวาดสตรีโบราณ บางทีจะเห็นว่ามือและเท้าเป็นสีแดง คำบรรยาย “the rosy red tender feet” ชวนให้นึกถึงสำนวนไทยว่า ผู้ดีตีนแดง ตะแคงตีนเดิน โดยที่ผู้อ่านอาจจะเข้าใจความหมายว่าเท้าผู้ดีแดงเพราะไม่ค่อยทำงานเลยไม่สกปรก ครั้นจะแปลรักษาสีแดงไว้จริง ๆ ก็อาจจะแปลกและไม่สื่อสำหรับผู้อ่านไทย เมื่อแปลว่า “บาทน้อย ๆ อันอ่อนละมุนละไมปานกลีบกุหลาบสีชมพู” บริบททางวัฒนธรรมแขกเรื่องข้อมมือข้อมเท้าจึงหายไป

Further Noteworthy Translation Issues

Issue	Discussion
Onomatopoeia	ศัพท์พจน์ในภาษาอังกฤษ เมื่อจะแปลเป็นภาษาไทยควรใช้คำไทยที่เหมาะสมกับภาพพจน์ที่เลียนเสียงธรรมชาติ นั้น ๆ ไม่ได้ใช้หลักการถอดเสียง (transliteration) หรือทับศัพท์ เช่น The dog barked woof woof. เราไม่พูดว่า สุนัขเห่าดังวูฟ ๆ แต่จะเลือกใช้เสียงสุนัขที่ไทยใช้เป็นสามัญเทียบได้กับศัพท์พจน์ภาษาอังกฤษ woof เช่น สุนัขเห่าดังโฮ่ง ๆ ในเรื่อง “The Victory” รพินทรนาถ ฐากูร ใช้คำว่า tinkling เป็นโวหารให้เห็นภาพพจน์ทางเสียงเมื่อบรรยายพรวนทองที่ข้อมเท้าเจ้าหญิงอชิตา ในบทแปลจึงใช้ กรุ่งกริ่ง เพราะเป็นศัพท์พจน์ที่ไทยใช้กับลูกพรวนได้อย่างเป็นธรรมชาติ
Honorifics	เนื่องจากเรื่องนี้ย้อนยุค มีตัวละครเป็นราชาและเจ้าหญิง มีพูดถึงพระเจ้า เมื่อแปลเป็นภาษาไทยจึงต้องใช้ราชาศัพท์สำหรับคำนาม คำกริยา ให้เข้ากัน เช่น God ใช้เป็นภาษาไทยว่า พระผู้เป็นเจ้า คำนาม mercy ของ

	God ใช้ว่า พระเมตตาทथाธิคุณ และคำกริยาของ God ใช้ว่า ทรง ประทาน แต่ไม่ได้ตั้งใจใช้ราชาศัพท์ให้ตรงตามระเบียบลำดับยศไทย อย่างเคร่งครัด เพราะจะรักษาความเป็นนิทานและความเป็นต่างแดนของ เรื่องไว้
Romanization	วิธีถอดอักษรโรมันเป็นอักษรไทยในเรื่องนี้ มีลักษณะที่ควรพูดถึงคือ จะ คำนึงถึงรากศัพท์ภาษาสันสกฤตเพื่อให้ภาษาไทยมีกลิ่นอายภารตะนิทาน ตัวอย่างเช่น ตัวอักษร j ถอดเป็น ช ข้างตามแนวภาษาสันสกฤต เหมือน jataka คือชาดก Ajita จึงเป็น อชิตา และ Manjari จึงเป็น มัญจรี ไม่ใช่ อะจิตะ และ มัจจารี นอกจากนี้การถอดอักษรโรมันเป็นรูปสันสกฤตใน ภาษาไทยยังช่วยสื่อความหมายของรากศัพท์ด้วย เช่น อ- “ไม่” + ชิต “ชนะแล้ว” ทำให้การเล่นคำและความหมายในเรื่องถ่ายทอดมาในฉบับ แปลได้อย่างดี

Facing Page Translation

English Source Text	Thai Translation
<p>The Victory</p> <p>She was the Princess Ajita. And the court poet of King Narayan had never seen her. On the day he recited a new poem to the king he would raise his voice just to that pitch which could be heard by unseen hearers in the screened balcony high above the hall. He sent up his song towards the star-land out of his reach, where, circled with light, the planet who ruled his destiny shone unknown and out of ken.</p>	<p>ชัยพฤษมาลา</p> <p>เธอคือเจ้าหญิงอชิตา และท่านกวีประจำราชสำนักของพระนารายณราชาไม่เคยได้เห็นเธอเลยแม้แต่ครั้งเดียว เวลาใดที่เขาเข้าไปจับโศลกบทใหม่ถวายพระราชา เขามักจะพยายามขึ้นเสียงสูงเพื่อหวังว่าสำเนียงนั้นจักได้ยินไปถึงเธอผู้ซึ่งนั่งฟังอยู่หลังม่านบนเฉลียงมุขเหนือห้องพระโรง เขาหวังเสียเหลือเกินว่า ถ้า นำอันไพเราะนั้นคงจะลอยขึ้นไปถึงแดนดารอันสูงสุดไขว่คว้า ซึ่ง ณ ที่นั้นเป็นที่สถิตของดาวดวงหนึ่งอันหมุนเวียนอยู่ด้วยรังสีอันแจ่มจรัส เป็นดาวพระเคราะห์ดวงเดียวที่ทรงอิทธิพลครอบงำวิถีชีวิตของเขาอยู่อย่างลึกลับและหาขอบเขตมิได้</p>

<p>He would espy some shadow moving behind the veil. A tinkling sound would come to his ear from afar, and would set him dreaming of the ankles whose tiny golden bells sang at each step. Ah, the rosy red tender feet that walked the dust of the earth like God's mercy on the fallen! The poet had placed them on the altar of his heart, where he wove his songs to the tune of those golden bells. Doubt never arose in his mind as to whose shadow it was that moved behind the screen, and whose anklets they were that sang to the time of his beating heart.</p>	<p>เขาเคยสังเกตเห็นเงาคนเคลื่อนไหวอยู่หลังม่าน ได้ยินเสียงกริ่งกริ่งแว่วมากระทบหูแต่ไกล ๆ และเสียงนั้นเองทำให้เขานึกฝันเห็นภาพข้อเท้าของนางซึ่งประดับด้วยลูกพรวนทองเล็ก ๆ ส่งเสียงเสนาะหูทุกครั้งทีนางย่างก้าวไป อ่า ! บาทน้อย ๆ อันอ่อนละมุนละไมปานกลีบกุหลาบสีชมพูที่ย่ำไปบนละอองธุลีแห่งแผ่นดินโลกนั้น ช่างเหมือนกับพระเมตตา ทวยาคุณของพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่ทรงประทานลงมายังโลกอันแห่งนี้เสียจริง ๆ ! ท่านกวีได้เก็บถนอมภาพนั้นไว้บนแท่นบูชาแห่งดวงใจของเขาและได้ประสานเสียงลำน่าที่จับครวญให้เข้ากับเสียงพรวนทองอันไพเราะอีกด้วย แม้จะหลงไหลใฝ่ฝันถึงเพียงนี้ จิตวิญญานของเขาก็ไม่เคยรู้สึกเคลือบแคลงเลยสักนิดว่าเงาที่เห็นเคลื่อนไหวอยู่หลังม่านนั้นเป็นใคร และใครเป็นเจ้าของเสียงกริ่งกริ่งอันแจ่มใสที่สามารถกระตุ้นจิตใจของเขาให้โลดผวาทุกครั้งเมื่อได้ยินเช่นนั้น</p>
<p>Manjari, the maid of the princess, passed by the poet's house on her way to the river, and she never missed a day to have a few words with him on the sly. When she found the road deserted, and the shadow of dusk on the land, she would boldly enter his room, and sit at the corner of his carpet. There was a suspicion of an added care in the choice of the colour of her veil, in the setting of the flower in her hair.</p>	<p>มัชชรี นางข้าหลวงของเจ้าหญิง มักมีธุระเดินผ่านบ้านของท่านกวีไปยั้งทำน้ำบ่อย ๆ และหล่อนก็ถือโอกาสนั้นแอบแวะเข้าไปคุยกระหนุงกระหนิงกับเขาทุกครั้ง ยามใดที่หล่อนเห็นถนนพลอดคน และเป็นเวลาเย็นโพล้เพล้ หล่อนก็จะเดินอย่างสง่าผ่าเผยเข้าไปในห้องของเขาและนั่งปูบลงบนพรมส่วนหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อหล่อนมาหาเขา หล่อนมักจะเพิ่มความพิถีพิถัน ในการเลือกสีผ้าคลุมศีรษะเป็นพิเศษ และยังประดับดอกไม้ให้งามสะดูดตาอีกด้วย</p>

Reference

Tagore, Rabindranath. “The Victory.” *The Hungry Stones and Other Stories*. Macmillan, 1916, pp. 29–42.

ศักดิ์ศรี แย้มนัตดา. “ชัยพฤษมาลา.” *ศักดิ์ศรีวรรณกรรม : รวบรวมวรรณกรรมของผู้ช่วย*

ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แย้มนัตดา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๗, หน้า ๓๐๐–๑๔.

[ตัวอย่างงานกลุ่มแปลเรื่องแต่งเรื่อง “The Victory” นี้ ใช้ฉบับแปลของอาจารย์ศักดิ์ศรี แย้มนัตดาเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ศึกษาและหัตวิเคราะห์ ในงานกลุ่มของนิสิตขอให้ นิสิต แปลต้นฉบับภาษาอังกฤษที่ได้รับมอบหมายเป็นภาษาไทยเอง และหัตวิเคราะห์ด้วยตนเอง]

กุสุมา รัชมณี. *การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต*. มุลินีโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๓๔.

“จิต-.” *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔*, <https://dictionary.orst.go.th/>.

ล้อม เฟื่องแก้ว. “ผู้ตีดินแดง.” *สืบสนองสำนวนไทย*. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ, ๒๕๕๓, หน้า ๑๙-๒๑.

ศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ชุดที่ ๑๐. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา,

<https://drive.google.com/file/d/1WJk3DpQDRgOn764EVkgolcu3YEAh49dJ/view>.

“Ajita, Ajitā.” *Wisdom Library*, 31 Mar. 2021, <https://www.wisdomlib.org/definition/ajita>.

“Manjari, Mañjarī.” *Wisdom Library*, 27 Mar. 2021, <https://www.wisdomlib.org/definition/manjari>.